

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Syntagma Iuris || Vniversi, Atqve Legvm || Pene Omnivm
Gentivm, Et || Rervm Pvblicarvm Præcipvarvm,||**

Grégoire, Pierre

Francofurti ad Mœnum, M.D.XCIX.

VD16 VD16 G 2999

4 de Potestate mariti in vxorem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97739](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97739)

potestati curatoris submisit, in eorum vilitatem & patrimonii conseruationem. 6. Neque solum istis minoribus 25. ann. ob fragile consilium subuenit curator, sed & maioribus annis, quatenus eadem infirmitate animi vel maiore laborant, prospexit: eorumque & bonorum illorum ius, potestati curatoris alterius generis quam sit superior subiecit. 7. Atque ad horum exemplum pari benignitate prodigis, qui consulte bona profundunt, curatorem adiunxit auxiliarem, istis omnibus concedens certam & statam potestatem, non plenam. 8. In seruos tamen & mancipia, dominicam superioribus duriores per omnia concedens. Quae omnia ordine fusius tractabo, atque iura & vilitates cuiusque potestatis, & quomodo, & quando quaelibet finiat, Deo iuuante, demonstrabimus.

De communi mariti & vxoris in domesticos potestate. Cap. 3.

- 1 Societas viri & vxoris in domo qua, & quod similis aristocrati.
- 2 Vir & vxor quibus in domo praesint.
- 3 Vxor dicta domina a viro.
- 4 Viri vxoribus subiicere se non debent, alioquin solidi.
- 5 Viri & vxoris familia committentur.
- 6 Vir vxores subtrahens, vel contra, non conuenitur actione furti vel famosa, & quare.
- 7 Potestatis mariti & vxoris in familiam solutio.

1 Am t̄ satis de hac potestate dictum arbitror in nuptiarum finitione, dum ostendimus vxorem matrem familias fieri sociam, & aequae ac maritum domus dominam, Dion. Halic. lib. 2. hist. 1. de rit. nuptia. §. 1. de nupt. quia vxor adiutorium viro simile data, & duo in carne vna, cap. gaudemus, §. quia vero, de diuor. quae pluribus explicauimus.

2 Aristoteles t̄ quoque scribit, lib. 8. polit. 10. viri & vxoris societatem similem esse aristocratiae, id est, optimatum potestati: pro dignitate namque vir praesidet in his quae virum oportet: vxor autem in his quae mulieribus & vxori accommodantur. Et alibi, idem 2. aconomio. probam mulierem omnibus quae sunt intus, vult dominari: quoniam viro indecens videtur, ea scire, quae intra oedus sunt. In ceteris autem vult parere mulierem viro. Eadem 3 probat apud Xenophontem Ischomachus in aconomio. Sic t̄ recte apud Seruidium Scauolam in vxorem & filium, 39. de legat. 3. lib. 32. P. tit. 3. testator quidam vxorem dominam vocat, cum qua fundum emtum nummis propriis, causa pietatis & affectionis communicauerat, rogatque eam his verbis, Peto a te domina vxor mea, ne ex fundo Titiano partem tibi vindices, &c. Domina autem ibi dicta intelligenda est, scilicet respectu familiae, & quasi condomina cum viro, & coniunctissima persona, vt vilitas cum ea diuidatur, & quicquid marito praecipitur, ei quoque in his, quae ad matrimonium pertinent, praecipuum censeatur, capit. praecipit dominus, 3. 2. quest. 5. Sic alius testator, dominam sanctissimam vocat vxorem in iure in alia hypothese Scauola, in l. Titia heredem, 19. §. qui Marco homini docto, de ann. legat. lib. 33. P. tit. 1. Sic Angelus consil. 14. §. dominas vocari vxores dixit a maritis ob eminentiam seu praerogatiuam, quam in domo eis dant: neque tamen ea lege teneri maritos Bartolus notat, vt cogantur eas dominas vocare, Bart. in l. donationes, C. de donat. & in l. si post, §. si. quest. penult. de honor. posses. contr. tabu. Vocauit & Iustinianus Caesarem vxorem suam reuerendissimam, §. hac autem omnia, vt iudic. sine quo. si. collat. 5. in Authens. Theodoram, §. 1. in iur. and. quod praesta. ab his, &c. in Auth. Epictetus teste Attio in Enchirid. Epictet. cap. 5. Mulieres inquit, statim a quatuordecimo anno dominae vocantur: his enim viri ob concubitum blandiuntur, virorum ergo culpa, sibi deinceps nimium placent. Monenda igitur forent, vt apud nos in 4 honore sint, nihil ob aliud nisi modesta sint. Neque t̄ si eas dominas vocent, intelligendum est, dominas ideo dici, quod vir eis obediat, hoc enim fatui & insensu est animi vxori subiici. Vt & Aristoteles 2. Politic. damnat eos, qui ex imperio vxoris viuunt, eaque ratione damnat Lacedaemoniorum temp. Velut & Platonis republ. ridetur a Theodoro lib. 9. curat. Graecar. affectio. & Eusebio lib. 13. de preparat. euangel. cap. 12. in qua suis legibus concedit Plato mulieribus publica negotia tractare. Quemadmodum & aliquando Germani permiserunt, Cornel. Tac. de morib. German.

5 Commixtio t̄ itaque familiae a iure introducta, hanc adfert communionem: quanquam enim viri serui proprie non dicantur vxoris, neque vxores proprie viri, quia tamen commixta familia & vna domus, ita iudicandum, vt in propriis Senatus cea-

suit, Plinianus in l. si vir aut vxor. de Senat. cons. Syllanian. lib. 29. P. tit. 5.

¶ Proinde t̄ non datur actio famosa vel furti contra vxorem, quae res mariti subtraxerit pendente & constante matrimonio, nec contra virum, si vxoris res furatus fuerit: sed post solum matrimonium, amotarum rerum propter hanc eandem societatem, Pau. in l. 1. §. 3. & Caius 2. de act. rer. amor. lib. 25. P. tit. 2. Gord. in l. aduersus, 4. de crim. expil. hered. lib. 9. C. tit. 32. pendente autem matrimonio nec illa, sed in factum & conditio competit, Dioelet. & Maxim. l. 2. rer. amor. lib. 5. C. tit. 21. Marrian. in l. rerum quidem, 25. de act. rerum amor. in P. Papin. l. fin. eod. si res exstent.

¶ Quanquam t̄ enim delinquant furtum committentes, tamen 7 ob bonum coniugii, malum bene conditum, nec camarinam moueri oportet, vt recte animaduertit Iustinianus in l. fin. §. fin. de furt. lib. 6. C. tit. 2. ex huiusmodi occasione inter maritum & vxorem, qui non bene secum viuunt, aliqua machinatio oriatur, & forsitan marito volente, vxor eius extrahatur. Soluitur autem haec potestas diremto matrimonio, de cuius solutione, quia plura superioribus libro egimus, nihil ultra addemus.

De potestate mariti in vxorem.

Cap. 4.

- 1 Mulieribus imperandi ius natura ademit.
- 2 Vxorum dominatio in viros, vel contra, duello inter coniuges constituitur.
- 3 Lunam vocans nomine feminino subiiciebatur vxori: contra, si masculino apud Carrenos.
- 4 Vxoribus subdite mariti iure diuino & gentium.
- 5 Dignior inferior homo quibuscunq; mulieribus.
- 6 Vxores in Gallia in potestate maritorum & nunc, & olim, vt haberent, necis potestatem.
- 7 Vir vocatus dominus ab vxore.
- 8 Apud Persas vxores omnino debent obedire viris.
- 9 Tholosa, Biturigibus, & alibi vxores in potestate mariti, non patris.
- 10 Vxores esse in potestate maritorum etiam iure Romano, non patris.
- 11 Probatur & defenditur. Et sublata antinomiae.
- 12 Vxor obsequia & operas potius marito, quam proximo, & quascia debet.
- 13 Vxor quaesita ex paraphernalibus sibi quarit, non marito.
- 14 Vxor & vir possunt in iure esse societatem bonorum, & lucra diuidunt.
- 15 Vxor corrigi, & compedibus retineri a marito potest.
- 16 Unum mulieres bibisse capitale Romanis.
- 17 Vxor castigatio debet esse moderata & paterna.
- 18 Actio uxoris mala iracundia.
- 19 Vxores a viris, non contra, defendi debent.
- 20 Vxor quando teneatur sequi maritum: secuta in prouincias, in militiam.
- 21 Vxor ex salem num sequi teneatur viri: & exempla mulierum, quae viros ex suis secuta sunt.
- 22 Vxor sequi debet virum in carcerem.
- 23 Vxor, quae est sub potestate mariti, sine eius auctoritate esse non potest in iudicio.
- 24 Vxor absente marito sine eius auctoritate agit, etsi in sui fauorem sententia sequitur. Et sine marito in criminalibus est in iudicio.
- 25 Vxor sine auctoritate mariti non contrahit efficaciter, vt pendente matrimonio possit conueniri: post solutionem tamen potest conueniri ex eo.
- 26 Vxor non contrahit sine mariti auctoritate, videlicet in sui praesentia, vel non absente marito: aliter contra.
- 27 Vxori contrahenti praesentia mariti pro auctoritate est.
- 28 Contractus sine auctoritate mariti factus ab vxore per lapsum decem annorum firmatur & praesumitur solemniter actus.
- 29 Vxor negotiatrix recte sine consensu mariti contrahit.
- 30 Contractus filifamil. & vxoris sine patris & mariti auctoritate quando inhiibentur, & quando valeant, 23. 24. 25. 26. 27.
- 31 Potestas maritalis soluitur morte mariti.

Menander t̄ dicebat, γυναῖκες ἀδελφοὶ καὶ δίδωσι ἡ πόλις. Id est, mulieri non concessit natura imperandi facultatem. Addit, ἐν γυναικῶν ἀδελφότητι καὶ πῶς αἱ γυναῖκες πρὸς τοὺς ἄνδρας ἰδύσθαι, id est, ex mulieribus perit magnus mundus, etenim in mulieribus fidem cernere non licet. Apud t̄ Saccas, Aelia. lib. 12. de var. hist. c. 38. imperium 2 coniugum

confugium duello constituitur, si quidem ut ait *Elanus*, si quis eorum puellam vxorem ducere cupit, pugnam cum eo suscipit, etsi illa superior sit captiuum abducit, atque imperium in eum tenet: *3* *sin inferior*, regitur ab ipso. *¶ Apud* *Carrenos* precipuum habebatur, vt qui lenam femine nomine ac sexu putaret nuncupanda, is ad dictas mulieribus semper inferuatur: at qui marem esse crediderit, dominetur vxori, neque villas patiatur infidias, teste *Ello Spart. in Ant. Caracal.* *¶ Iure* *¶ diuino* & fere gentium receptum est, mulieres esse in potestate maritorum. Scriptum quippe primum in mundi *Genesi*, *Gen. 3.* dictum mulieri post peccatum a Deo, *וְאָתָּה תִּשְׁעִי תַחֲטִיף לְרַגְלֵי אִישׁ*, lege, *veel isbec* *ibescu* & *ateo* *imfalbac*, i. apud *vel penes* virum suum desiderium seu concupiscentia vel appetitus tuus, & ipse praeualebit vel dominabitur tibi vel me. Quod & sanctiois apostolica renouatur, *1. Corinth. 11. 1.* *Petr. 3.* capitur mulieris virum statuitur, & ideo illi subditam esse, vt membra capiti, *c. cum apud*, & *ca. mulierem, can. hac imago. 33. q. 5. can. femina. 30. q. 5.* nec vir imago mulieris, vel a muliere, sed mulier a viro facta est. Et ita ordo naturalis, vt vxor viro, filii parentibus seruiant: quia nulla iustitia est, vt maior seruiat minori, *can. est ordo. 33. q. 5.* *¶ Dignior* *¶ homo* qualiscunq; ob sexum nobiliorem, quibuscuque & iustitiamque sunt dignitatis mulieribus, *1. de senato. in P.* Et sicut *Geometriae* consentaneas & superficies non per se, sed vna cum corpore mouet: sic vxorem nullam peccatorem affectum habere, sed stantia, ritum, curasque communes cum viro subire debere dixit *Plutarchus in praec. conuicia*. Prohibuit Deo vxoribus sine consensu viri aut uouere aut *6* ieiunare, *Numer. c. 30. Et manifestum. 33. q. 5.* *¶ Ioannes* *¶ Faber* *in 1. de bon. mater. C. 3. in §. 1. ad Tertul. Et in non sine, de bon. qua lib. quoque in Gallia vxores in maritorum esse nunc potestate restatur, & Masuerius* *tit. de poss. §. item maritus, in praxi iudic.* Sed anretillos *Iul. Caesar lib. 6. comment. belli Gall.* qui sic scribit, *Virius vxores sicut in liberos habent vita necesse, potestate em.* Et cum *patersa* *illu* *frivore loco natus decessit, eius propinquus conueniunt. Et de morte, si res in suspicionem venit, de vxoribus in seruientis modis quatuor habent: Et si conuertum est, igni atq; omnibus tormentis excruciationes interficiunt. Et Odofredos in 1. pro onerib. de iur. dot. C. Chalfaneus ad iur. des drotiz, apparet natus a gens maritiz, §. 1. ad verba, ex puiffan- ce de son mari, vof. Et quia, in consuet. Burg. & alii *Panorm. in c. lueras, de restit. spoliat. citat. ca. hac imago, 33. q. 5.* dixerunt, idcirco vxorem teneri ad omnia obsequia marito praestanda, vt res eius custodire, lauare caput & pedes, edulia praeparare, & ad his simi- *7* lia. *¶ Vocatur* *¶ Sara* *proba* & bene morata mulier, viram suum, *dominium, Genes. 16. vt & alla* *matrona* *apud Paulum Iurifcon. Lea que, 5. 8. de don. int. vir. Et vxor. tit. 23. lib. 1.* *¶ Iure* *¶ sacra* *scripura*, de relictoquendam patrem & matrem, vt adhaereat coniugi, *Genes. 2. ad Ephes. 5. Math. 19.* Sed & apud *Perlas* *Vasthi, Hester cap. 1. Et 2. regina* *reiecta* *est a rege* *Assuero*, quod ea iussu ab eo venire con- *8* temnisset, & in eius locum subrogata *Hester*. *¶ Tholoz* *¶ certe* *inter leges municipales, in consuet. Tholoz. tit. de acq. rer. et illa est, vt vxor sit in manu & potestate mariti. Idem ex consuetudine Biturigum, tit. de sta. Et iur. perso. §. 4. vxor est patrem habeat, in mari- tu no n patris est iure & potestate. Idem receptum iure Langobardorum tradit *A. dreas in addit. ad Bar. ad l. si vxorem, C. de condit. infert.* Quis *lex Rhodaria, 1. tit. qualis. mul. libera alien. perm. ff. lib. 2. leg. Langobard.* Nalli *libera mulieri sub regni no gtri ditione lege Langobardorum viuenti liceat, in sua potestate arbitrio, id est, sine mudo, visere, nisi semper sub potestate viri aut curtis regie. De- ficiente scilicet marito, aut eius heredibus aut proximis, vt alia lege placuit, si quis filiam suam, de sponsa. Et tit. qual. Mundaald. a *9* mutat. mundum eo lib. leg. Langob. *¶ De* *¶ iure* *¶ Romano*, num in potestate mariti sint vxores, an patris, video a quibusdam inter- pretibus dubitatum. Quorum scrupulos prius exi & am, atq; procul dubio & omnium iure Romano, in maritorum potestate fuisse ostendimus. Quod ante constituisse & docuisse concludit, vt vtilitas potestatis, postmodum explicanda, Romanorum iuri quoque conueniat. *Bartolus in l. si vxorem, de conditionibus infert.* existimauit, in potestate patris filiam nuptam esse, non mariti: esse tamen in potestate mariti, in illis quae viro suo sunt necessaria. *Idem in illam l. notat. Andreas, in addit. ad Bart. ubi plures alios eius sententia a fert. Idem Barto. eadem trad. in l. 1. §. fin. per illum textum, de iniuriis. Imola in l. rei indicata, §. fin. solut. matrimo. Citat. Et alios *officulis Boerius in comment. ad consuet. Bitur. g. ad tit. de consue. tuis* *¶ status* *person. §. 4. gloss. 1. quibus* *¶ suffragari* *videtur*, *si filia li- cet. l. 2. de collato. lib. 6. Cur. 20. gl. in §. 1. in verb. parentis, Et ibi An- gel. ad Senatus. C. Tertul. Ego tamen arbitror verius esse in potesta-*****

tem mariti iure Romano vxorem transisse, si materfa, facta fuis- set, & in manum viri conuenisset, quod probauimus satis superque, quando de ritibus ageremus matrimonii substantialibus. Videtur enim pater cessisse ius suum marito, eam ei tradendo nuptui, sicut ex verbis *Caullii* apparet, *in carm. nupt.*
Virginitas non tota tua est, ex parte parentum est, Tertia sola tua est, noli pugnare duobus, Qui genero sua iura simul cum dote dederunt.
 Et iure Romano succedebat materfam. vt filia marito, ex asse ab intestato: etsi liberi essent, vna cum illis *Dion. Halic. in 2. l. 2. vna vir & vxor. C.* Et expresse *Gellius lib. 18. c. 6.* transire per coemtionem & ritum legitimae vxoris in manum mariti, quodque mariti tradit vel in eius potestatem, sub cuius potestate fuisset maritus. Iura reuerentiam etiam eas maritis debere, quae non possit vllis pactis vel oblique laedi tradunt, *l. alia causa, 15. §. eleganter, sol. ma- trim. in P.* Quod & firmat *Aristoteles 2. econom. c. 1.* & *Plutarchus in praec. conuicia*, Et *Ventuleius Iurifcon. l. 2. de lib. exhib. lib. 4. §. P. tit. 29. imo, in qui, magis de vxore deducenda, Et pater etiam qui filiam in potestate habebat, a marito velle conuenitur. Cui consensu ut* *Caesares, Dioclet. Et Maxim. in l. si in iura. 1. 1. C. de nupt. lib. 5. tit. 4. 1.* quo potestas marito decernitur supra patriam, cuius ratione exhiberi sibi filium, quis tantum postulat, *Anton. l. 1. C. de lib. exhib. lib. 8. tit. 8.* ad instar cuius remedium hoc marito pro vxore com- petit, *l. si ad instar. C. eod.* Ne bene concordantia matrimonia inue- nientis, C. de repud. l. fin. de furt. cum similib. ibi notat. Neque ad rem facit, *l. si vxorem, de condit. infer. C.* Nam ibi non probatur vxorem remanere in potestate patris, vel non esse in potestate mariti. Ne- que etiam *§. fin. l. 1. de iniur. in P.* vbi quidem verum est dicti, filia- fam. iniuriam pertinere ad patrem & maritum, sed tantum abest, vt ibi marito potestas denegetur, quin potius confirmatur: Dū & marito pro vxore, sicut & patri pro filia datur actio iniuriarum, & cuique fiat reparatio iniuria, *Pau. l. enim qui vocentem, 18. de in- iur. lib. 4. §. P. tit. 10.* Iura enim sanguinis patris per nuptias non dirimuntur, quia in d. solubilia sunt, *l. cum in adoptiuis, C. de adopt. l. iura sanguinis, de reg. iur. l. ius agnationis, de pact. veru & iure pater- non remanent, non eundem inficias & ius in personā vxoris ma- rito esse. Et latius id probatum videbimus, dum effectus istius po- testatis enumeramus. Atque si concedamus sub potestate patris nup- tam esse posse, tamē liquido constat maritalem potestatem potio- rem: quando iura naturalia, paterna potissimum, facta tecta remanent.
 ¶ Sant' autem effectus valde notabiles ex iure ciuili penden- *10* tes & probati Romanorum, quos sine causa, id est, potestate esse posse nemo vt opinor iuste dixerit. ¶ Primus, quod ratione eius vxor tenetur marito obsequia & operas potius, quam aliis coniu- ctissimis personis praestare, *l. sicut, de oper. lib. in P.* & quare quod ex sua opera lucratur marito, *Panor. in c. ex literis, de restit. spoliat. sed si vir ex lana sua, de donat. inter vir. Et vxor.* quia ex rebus & occasio- ne mariti praesumitur acquisisse, *Pompon. in l. si que, l. Quintus Mutius, de donat. inter vir. Et vxor. lib. 2. §. P. tit. 1. l. etiam, C. eo. Suf- ficiet onera & curam eius maritus, vt secundum naturam sic ad eundem & peruenire commoda, l. secundum naturam, de reg. iur. l. fin. §. sed cum in eam partem, de furt. C.* Et nota certe plenae potestatis illa, qua filius non sibi, sed patri omnino quarebat, vt infe- rius, Deo iuuante, in patria potestate: mulier autem hic non pa- tri, sed marito quare iure. ¶ Nisi *¶ mulier* habeat paraferalia, ex *11* quibus lucrata & negotiata sit, vel vedatur: ea enim ad lucrum ma- riti non pertinent, *l. est de pecunia tua, de donat. inter vir. Et vxor.* C. vt diximus antea. ¶ Vel *¶ nisi* societatem bonorum omnium in- *12* ierint coniuges, tunc enim quaesita communia vtriusque sunt, & diuiduntur inter eos iuxta consuetudinem *Parisiensem*, quae etiam potest viroque iure comprobari *pontificio c. 2. de donat. inter virum & vxor. & Caesareo, Sean. l. alimenta, §. fin. de aliment. Et cib. leg. P.* Mulier tunc tanquam negotiatrix & obligatur, & obli- gat, *Paul. l. ex diuerso, solut. matrim. in P.* sibi etiam maritum, *l. non tantum, de re iudicata.* quamuis pro ea obligatio conueniatur tantum, in quantum facere potest, id est, de d. d. are alieno, & ne egeat, *l. sunt, qui in id quod facere possunt, eo. in P.*
 ¶ Secundus *¶ istius* potestatis effectus, quod vxor a viro potius, *13* quam a patre corrigi & iudicari debeat, *c. sicut alterius, 4. questio. 1.* postque detineri compedibus ab eodem, *ca. placuit, 33. que- stione 2.* ex lege *Romuli*, vxor, si aliquod peccasset, j. c. am iue- bat ex mariti laesi arbitrio: atque de huiusmodi criminibus cog- nati cum ipso cognoscebant, in quibus violata esset pudicitia,*

- et si deprehensa fuisset vinum bibisse, vt ait Dionysius Halicarnas-
 14 *teus, lib. 2.* ¶ Vinum ¶ quippe bibisse illis tunc Romanis erat capi-
 tale ne matronæ in aliquid dedecus prolaberentur: quia proxi-
 mus a Libero patre intemperantiæ gradus, ad inconcessam Ven-
 nerem esse confuevit, *Valer. Maxim. lib. 2. cap. 1.* Quo casu si pa-
 tria potior potestas, ea ad patrem pertineret emendatio, vt vide-
 15 bimus suo loco, Deo iuuante. ¶ Ceterum ¶ hæc castigatio vxoris
 moderata esse debet, *can. duo ista, 1. q. quest. 3.* vt paterna, causaque
 præcedere: nam temere vel seuerius quam par sit vxorem verbe-
 rare, non conuenit coniugi, & verbera ab ingenuis mulieribus a-
 lienæ sunt: vt olim Iustinianæa constitutione, *l. consensu, iuncta Au-*
 16 *thim, sed nouo iure, C. de repudiis.* ob id tertia parte donationis pro-
 pter nuptias mulctaretur maritus. ¶ Et ¶ Suidas *dum de rebus ag-*
 17 *git,* tradit olim proditam fuisse actionem *reprobatoris,* male tractatio-
 nis, que daretur pupillis dotatis contra maritos, & filius cõtra pa-
 rentes, & defensoribus pupillorum contra tutores.
 18 ¶ Quartus ¶ vt mulier tanquam subdita teneatur sequi mari-
 tum ab eo iussa, *c. si quis necessitate, 3. q. 2. c. 1. de coniug. leproso.* Et in
 summa, *cap. vnaquæque, 13. q. 2. vide de off. Cap. Tholo. 86. & Sibi Au-*
 frer. vnaquæque vxor, tam in vita, quam in morte virum suum se-
 quitur, id est, & in sepultura, si locum nominatim non elegerit.
 Atque Valerius Messallinus aduersus Seueri Cæcinnæ senten-
 tiæ est, quæ non probabat vxores comitari debere magistratus in
 designatas sibi eantes prouincias, nullum honestius leuamatum
 laboris & angustiarum ratus societate ipsa vxoris: & quod hic se-
 xus sit natura inualidus, & vix præsentem custodia conferuari possit
 periculo suoque committi suæ custodiæ, si tandem separantur per
 absentiam in modum distantiæ, vt narrat Cornelius Tacitus
 19 *lib. 3. Annal. facit lobseruare, de offic. proconsul. in P.* Et Cæsares probant
 in militiam vxores sequi viros, eaq; militaribus donant pri-
 uilegiis, *l. 1. & 2. de vxor. m. l. lib. 2. C. in. 52.* Tantus enim est huius
 vinculi coniugalis nexus, vt nullo modo, aut vix ferre possit separa-
 tionem, *l. per unque, de edil. edil. Notat & Bar. in l. Mania, §. 1.*
de ann. lega. in P. gl. in cap. 1. de coniug. leproso. vxorem sequi virum
 debere etiam peregrinatem & errantem, si eius conditioni tunc
 esset, dum ei nuptæ, vel si modicæ & honestæ contingant, non al-
 fucto proficisci peregrinationem: quod certe ex responso Scæuo-
 læ Iurificonul. *in d. l. Mania, §. 1.* recte in simili specie colligitur.
 Ceterum si vagari per orbem postmodum & præter solitum ante-
 rea morem velit, non esse iniungendam necessitatem vxori eum
 sequi vbi conque, sicuti de libertis respondit Paulus in l. quod nisi,
 20 *de oper. liberti, lib. 3. P. tit. 1.*
 19 ¶ Porro ¶ num exilio damnatum sequi teneatur, lex certe nula
 mentem subit quæ iubeat: plura tamen exempla optimarum
 matronarum suadent, atque ratio, quod coniugum sicut hono-
 res & bona dextræ fortunæ communia sunt, *l. final. Cod. de nuptiis.*
 ita & sortis infelicitatem æquum esse ad mulierem quoque per-
 nenire: voluntarie tamen, & vt afflicti coniugis miseria eo solatio
 vt cunque releuerit. *Quid enim,* inquit Vlpianus, *l. si cum dotem,*
 23 *§. si maritus, solut. matrim. lib. 2. P. tit. 3. tam humanum est,*
quam fortuitis casibus mulieris maritum, vel vxorem viri partici-
pare esse? Sulpicia cum a matre Iulia diligentissime custodiretur,
 ne Lentulum Crustulionem virum suum a Triumuiris proscrit-
 ptum, in Siciliam profugeretur, nihilominus familiari veste
 sumta, cum duabus ancillis, totidemque seruis, ad eum clandestina
 fuga peruenit: nec recusant seipsam proferre, vt ei fides sua
 in coniuge proscritto constaret, *Valer. Maxim. lib. 6. cap. 7.* Ery-
 threa vxor Phalaridis tyanni in exilium missi, repudiatis Pytho-
 nis nuptiis magis virum sequi maluit, quod rescis Pytho, vene-
 no ei mortem propinavit, *Phalar. epist. 45. ad Eliconicum scribens.*
 Hæc pscratea Mithridatis, *Valer. Maxim. lib. 4. cap. 6.* regis vxor,
 victum a Cn. Pompeio maritum per efferatas gentes fugientem,
 animo pariter & corpore infatigabili secuta est, vt eo solatio, cum
 domo & penatibus vagari se crediderit, vxore simul exfulante.
 Scio tamen Atheniensium ciuiles leges aliquando prohibuisse,
 ne exfulantes viros vxores sequerentur, quas tamen pleræq; bo-
 nis moribus instructæ contemserunt: sicut vtrumq; innuit Æschi-
 nes, ad senatum populû; Atheniensem scribens, his verbis, *Ma-*
 20 *ter me exfulante vna mecum nauigauit, vna quoque cum vxore qua*
mecum profecta fuit, quamuis pater eam prohibuisset, ac leges forte co-
gerent manere, dum mores potius quàm ciuitatis leges edocta esset. ¶ No-
 tatur ¶ & vxorem sequi debere maritum in carcerem, *gl. in c. vna-*

quaque, 13. q. 2. ¶ Quintus ¶ effectus, vt in quibus locis recepta est
 lex, vt sit sub potestate mariti vxor, ea non possit esse in iudicio si-
 ne auctoritate mariti, vt ex consuetudine Bithuricum constat, & in
 eam notat late Boerius ad *conf. Bithur. in §. 4. de consuet. iur. & stat.*
person. in verb. Mari. exemplo filii famil. qui in iudicio sine aucto-
 ritate eius, sub cuius potestate est, esse non potest, *c. fin. de iudic. in*
 6. *l. si. §. necessitate, de bon. que lib. C. l. 1. §. fin. de auct. tutor.* Et ea ra-
 tione cogitur pater ei auctoritatem præbere inuitus. Et Imber-
 tus in *manuali iuris scriptis,* tradit idiplum, sed degentes in prouin-
 cia, quæ iure scripto regitur in Gallia, non esse istius necessitatis,
 & sine auctoritate mariti, posse eisdem iudicio legitime perse in-
 teresse, deciso arresto senatus Parisiensis anno 1527. 20. Martii,
 quem inseruit in rhapsodia sua Papus, vbi tamen alia arresta, quæ
 auctoritatem mariti exigunt sine illa distinctione adfert, *Joan.*
Pap. lib. 7. rhaps. arresto, lib. 1. art. 15. & seq. ¶ Quod ¶ tamen intelli-
 11 *gendum, si maritus sit absens: nam tunc non esset expectandus*
 ob euidentem vtilitatem, sicut de filio fam. dictum, *l. si longius, §. 1.*
de iudic. in P. Quod expresse in hac hypothefi Baldus notat, Bald.
consil. 444. in 3. vol. Item quando sine auctoritate mariti iudicium
 contra vxorem latum: diuersum autem si in illius fauorem, nam
 tunc valet exemplo minorum, *l. non eo minus, 14. de procur. lib. 2. C.*
tit. 13. Excipiuntur etiam causæ criminales, pro quibus sine aucto-
 ritate mariti in iudicio esse & damnari potest, vt notant Interp. in
Aurb. sed hodie, de off. dicer. iud. & in Aurb. sed nouo iure, de cons. reo.
 ¶ Sextus ¶ effectus, vt huiusmodi nisi cum auctoritate mariti
 contrahere non possit, vt nota Petrus Ancharanus, *conf. 384. &*
 alii, *Bolog. in conf. 20. lib. 4. conf. Signor. de Homod. consil. 166. Bald.*
lib. 3. conf. 444. Panor. conf. 20. volum. 2. Boer. ad conf. Bithur. ad §. 4.
tit. de consuet. & stat. perso. Joan. Fab. in l. filius, C. de pact. Vt conue-
 niatur tempore matrimonii ex eo tradit Tiraquellus sub finem
 libri de legibus conubialibus, vbi tamen illud singulari obser-
 uandum: mulierem ita sine auctoritate mariti contrahentem se-
 luto matrimonio posse ex eodẽ contractu conueniri. Intelligenda
 14 *autem hæc cum temperamento sunt, primum in cõtractibus,*
 in quibus incommodum vteretur vxoris, nõ his quæ vtilia ei sunt.
 Sic enim sine auctoritate contrahit mariti, & adit hereditatem, vt
 tradunt interpretes, *Bartho. & Alex. in addit. ad l. apud Iulianum,*
§. si pupillus, ex quibus eam in poss. e. lmo. Pau. Bal. Ang. in l. more, §.
1. de acq. hered. Ang. in l. 2. per gl. ubi de acceptis, si tamen opulenta &
 lucrosa per se videatur sine dubio hereditas, non aliter, vt sanior
 interpretum opinio tradit *Bar. in d. l. more, de ac. qui. hered. l. in l.*
Barba. col. 1. de offic. preto. Alex. in l. apud Iulianum, §. si pupillus, de
acq. hered. exemplo minoris, l. contra iuris ciuilibus regu' as, de pact. in
P. §. 1. de auct. tut. Verum & illud notabile, absente marito mulie-
 rem recte contrahere videntur necessitate, *l. si longius, §. 1. de iud. l.*
cum filiusfam. de reb. credit. in P. Quamquam Baldus in l. ransatio-
 nem, *C. de transact. tutus existimet facturam, si mariti loco aucto-*
 ritas publica iudicis adhibeatur. ¶ Præsentiam ¶ autem mariti so-
 15 *lam, auctoritatis vicem in actu habere placuit Angelo, consil. 183.*
col. 1. Forsan, quia in quibus mulier de proptiis cõtrahit, reueren-
 tia & honor maritalis inficiatur, & auctoritatem præsentem di-
 catur, qui se probare dicit id quod agit, etiam si non interroge-
 tur, intelligit tamen quæ agantur, *Vlp. in l. 1. §. fin. C. l. 2. & Pomp. in*
l. 3. de auct. tut. lib. 26. P. tit. 8. Et qui tacet, non vtrique fatetur, sed
 tamen verum est eum non negare, *Pau. l. qui tacet, 1. 2. de reg. iur.*
 Et quid expectas, inquit Cic. in *Catil. loquentiũ auctoritatem, quo-*
 rum voluntatem tacitorum perspicere?
 ¶ Quintimo ¶ & Boerius in *§. 4. tit. de stat. & iur. perso. in consuet. 16*
Buur. vbi interpretes adducit pugnant, scribit, communem esse
 opinionem, eamque sequendam interpretum, qua contractus ab
 vxore sine mariti auctoritate factus, per lapsum decem annorum
 firmari possit, vt præsumatur solemnitas interuenisse requisita a
 lege vel a consuetudine. Cui accedo sententiæ, sed non ea solum
 ratione, quia omnia præsumantur solemniter acta ex lapsu tem-
 poris, vt ait Vlpianus in *l. sciendum, 30. de verb. obligat. lib. 45. P. tit.*
 1. nam ea præsumtio non excluderet probationem contrariam,
 gloss. in dict. *l. sciendum, per l. iuris gentium, §. quod fere, de pact. in P.*
 Vix enim est, vt recipiam quod ab initio non valuisse, temporis
 solo cursu conualescere, *l. quod ab initio, de reg. iur. quando persua-*
 sum habeam solum tempus non esse modum inducendæ obligati-
 onis, *l. obligationum fere, de actionib. in P.* Sed existimo recipi
 quia contractus gestus sine mariti auctoritate, non sit quidem in-
 utillis profusus: sed tantum ea ex parte, vt non possit agi eo con-
 tra mulierem pendente matrimonio, postea tamẽ possit, vt supra
 docui. Quare lapsus temporis facit nõ ratũ contractũ & validum,
 sed

sed effi. acem ad agendum. cum per maritum, consensum in eo cum tacuit, videatur. Neque nouum in iure est, pactum valere, et si agi eo non possit tunc, cum sit, sed in futurum: vt filia. p. c. i. potest. Paul. l. heredi. 22. §. filia. de pati. l. 2. P. iii. 4. ne de dote agat, cum sui iuris esse cepit: & filia. de eo quod ei sub conditione legatum est. Et confirmatur saepe contractus, qui potuit infirmari submoto impedimento & non proposito: veluti apud Martialem Iuriscōsult. fundum dotalē maritus vendens & tradens. decedente muliere in matrimonio. & dote cedente l. ro. mariti recte vendidisse videtur, nec fundus euelli potest. Martia. l. fundum dotalē. 17. de fund. dotal. l. 23. l. §. i. 5. P. cum vir. de vsucap. Quamquam si in eum casum non incidisset dotalē prædium, non potuisset legitime defendi emitto, vt pote prohibente alienationem & obligationem lege. l. 4. de fund. dotal. in P. l. i. §. cum lex Julia. de rei vxor. act. C. §. i. quibus alien. lic. vel non. ¶ Excipitur ¶ etiam in hac quæstione prohibitionis contractuum. casus in quo liber & cum effectu cum nupta contrahitur sine auctoritate mariti, si ea sit meretrice publica. Contractus quippe de ea negotiatione, quam exercet, sine marito rati sunt. §. 4. de stat. person. in consuet. Bitor. & ibi Boer. Sic enim & eo casu cum filio. etiam licet contrahere sine consensu patris, Bal. in Macedoniani. in vlt. quest. ad Maced. C. Frانسisco. Aret. consi. 73. col. 3. ¶ Solutur ¶ hęc potestas maritalis morte mariti per quam vxor fit libera a lege viri. c. pen. & si. de sec. nupt. 1. ad Corinth. 7.

De patria potestate. Cap. 5.

Lib. I. Instituti. 9. Lib. 8. C. tit. 47.

- 1 Filius sui dicitur qui in potestate parentum sunt.
- 2 Filius ex iustis nuptiis procreatus in potestate parentum sunt, maritum non feminarum.
- 3 In filios potestatem Romani propriam sibi faciunt, verum iurisdictionem esse docentur.
- 4 Filius iure Gallico in potestate parentum cum vitæ & necis auctoritate.
- 5 Eadem in liberos potestas necis Persis & Mosconis, & al. is.
- 6 In filios Græcis omnibus parentibus non erat vitæ necis.
- 7 In filios quos dederit parentibus Romulus potestatem.
- 8 Filium occidentis a. ad. Egyptios patris patria leuis.
- 9 Potestatis necis & aliorum in liberos causa & rationes. Prior a summa amicitia patris in filios.
- 10 Filius patris.
- 11 Filiorum causa parentes valde sanient.
- 12 Fil. o. sape paratur ob patris dolorem.
- 13 Filii prauitate vincit paternam beneuolentiam eo.
- 14 Filios in omnibus obedire parentibus, iubet lex diuina, vt alia iura.
- 15 Filios laedum parentum imprecationes.
- 16 Filios nequeunt regere parentibus beneficia ab eis accepta.

Liberi, ¶ qui in potestate parentum iure ciuili, sui dicitur, titulo de suis & legitimis liberis, §. sui autem. de heredi. qua ab iure. de her. ap. Justin. l. pater alterius non sit potestatis: nam tunc filii auo sui nacerentur nepotes non patri, §. p. de pat. pot. l. sic enuenerit. 21. ad leg. Jul. de adu. l. in P. l. 4. de iis qui sui sui vel ai. sur. in P. Mortuo tamen auo in patris potestate fiunt, Vlp. in l. nepotes in 2. §. eo. Igitur ¶ in potestate parentum sunt liberi, quos ex iustis nuptiis procreauerunt, §. i. de patr. pot. ap. Justin. can. fin. de conuers. conu. Vlp. in epist. i. 5. l. 3. de iis qui sui sui. Et de ex iis nati, l. §. eod. l. si maritus. 7. de pot. pot. C. Quod iuri duodecim tabularum adscribit Alexander ab Alexandro lib. 6. gen. dier. c. 10. Ego antiquius censeo, & referendum hoc ius ad leges Romuli, quibus vitæ necisq; potestas in filios dabatur, vt didicimus ex Dionysio Halicarnasico lib. 2. antiq. Roman. In potestate autem marium parentum, non matrum esse existimandum est: quia matres non habent liberos in potestate §. femina de adop. l. mulierem. C. de ceteri. de hered. qual. & differ. ap. Justin. l. nulla de ius & leg. §. 4. §. nam testamentum, de bono. poss. cont. tab. l. nam & femina de adop. l. in P. quod ipse, vt diximus, tutela gentiana, & non sunt suæ potestatis, ideo nec alios regere possunt. ca. indecorum. ca. 3. de ata. & qual. t. nec alios in sua potestate habere, d. l. sic enuenerit. ad l. l. de adu. l. si de legit. iure. l. 5. C. tit. 30. §. minores. de excusa. ius. l. si filium habeo. ad senat. Maced. P. Ita filii sequuntur familiarum patris, non matris, l. cum legimus, de sta. homi. §. penul. de patr. pot. §. i. de leg. agnat. iur. quamquam & filius matri ac patri reuerentiam debeat, congruentius. §. l. filia tua. §. de patr. pot. C. alimentaria l. si quis a liberis, de liber. agnos. & successione, l. nam et si parentibus, de iust. i. ff. P. §. i. ad Senat. Te. i. l. l. §. tot. tit. l. 6. C. tit. 5. §. ap. Justin. a. Sc-

cundum enim ius rigidissimum patris filius est, non matris: secundum autem humanum, vtriusque vt scribit Phalaris ad vxorem Erythriam, epist. 54. Quare ¶ & iura illis potestatis quædam sunt communia, vt videbimus. Romani hanc potestatem sibi vt peculiarem vindicant, neque nationes alias tanta potestate in liberos vt tradunt, §. i. de patr. pot. l. 3. de his qui sui sui vel alie. iur. Vlp. l. i. §. i. vers. si quis ita. de rei vxor. act. P. Quod tamen, pace illo- rum dictum sit, falsum est: nam & iurisdictionem esse eandem ex moribus aliquarum nationum sigillatim enumeratarum, colligere licet: atque ex rationibus, quibus suffulta est patria potestas. In ¶ Gallia certe & filii sunt in potestate parentum, vt quem admodum olim apud Romanos vitæ & necis potestas patri concedebatur, sic & apud Gallos teste Iulio Casare lib. 6. comment. belli Galli. & Prospero Aquitano epist. 0. Illudque docent consuetudines scriptæ variæ locorum regni, quæ & modos emancipationis præscribunt, vnde & potestatem præscribere opus est. Cum vt dicemus, emancipatio sit liberatio a patria potestate. Atque Bartholomæus Chassaneus ad §. 3. iii. des enfans de plusieurs lieuz, in gl. 1. vers. licet. gl. §. 1. Et in cons. Burg. notat fuisse iudicatum suo tempore in senatu Parisiensi, filios Gallorum esse in potestate parentum. Vt non sit audiendus Accursius & sequaces in §. ius autem. in verb. Romanorum. de patr. pot. & ibi inter. qui Francigenas dicunt non habere filios in potestate, hoc enim verum non est, si Francigenas intelligas Gallicos populos, etsi referas ad tempus Iulii Casaris: quamuis non eam iurisdictionem hodie illam potestatem ex destitutum & moribus fuisse vel abolitionem omnino, vel valde imminutam, vt ex effectibus patriæ potestatis consistit, quos sequi oportet, cum moribus conitate dicatur hæc potestas, l. patre furioso, de his qui sui sui vel alie. iur. in P. Patris potestas ¶ apud Persas habebat quoque imperium tyranni: im quæ heri in seruis, vt ait Aristoteles lib. 8. Ethicor. ad Nicoma. c. 20. Eandem potestatem necis & vitæ apud Moscouitas in filios, scribit Sigismundus Liber Baro, comment. rer. Moscouit. Sub lege naturæ & gentium illud ipsum receptum mihi persuado, ex eo quod & Abraham voluit filium proprium sacrificio Deo immolare, Genes. 21. quod certe nec cogitasset, si lex aliqua prohibuisset. Græcis omnibus ¶ non eandem fuisse testatur Dionysius Halicarnasæus in 2. antiq. Rom. Quis formæ, inquit, viuendi Græcis condiderunt ciuitatis, certum quoddam tempus admodum breue prescripserunt, quo liberi essent subditi patribus. Quædam ad annos 30. pater vitæ teritum, quidam tamisper dum illi ex uis manserunt: nonnulli donec publice inter viuos adscripti fuerint, quem admodum & Solonis, Pittacri, Charandeg, legibus acceperant, quorum magna celebratur sapientia. Penas etiam in contumaces filios statuerunt non graues permutentes patribus eos ex hereditate, domo uel pellere, præterea nihil quæ non sufficunt ad compescendam inuentis uersariam, moresque præfatos, neque contumacia: eos honestatis leui brachio possunt ad modestiam redigi. Quapropter apud Græcos sape in dæcora uita in parentem committunt liberi. Romanorum ¶ autem legislator (id est ¶ Remulus) omnem ¶ ita dicam potestatem dedit patri in filium, idque toto vitæ tempore: sine in carcere, em ex mittere, sine flagris cadere, sine uinculis ablegare ad rustica opera, sine necare liceat, etiamsi filius trahebat Rempublicam, etiamsi magistratus gerat maximus, etiamsi liberatus laudem publice sui emeruit. ¶ Quod ¶ firmat postea ex- erptis idem Dionysius. Apud Egyptios Diod. Sic. lib. 2. B. blio, pena mortis patri non statuebatur, qui filium occidisset, sed lege tantum cautum erat, vt tribus diebus noctibusque, circa defuncti corpus adfisteret, adhibita quoque & adstante publica custodia. Non enim iustum putarunt, ob interfectum filium eum vitæ priuari, qui auctor eius vitæ fuisset, sed dolore & facti poenitentia affligendum. Sed ¶ hanc potestatem magis planam facient causæ potestatis: quarum prior a naturali parentum in liberos affectu pendet, ob quem nulli alii tutius vel plenius potestas & tutela liberorum committi potuit, nec probe vel cum ratione libera adimi vel imminui l. si de cura. furio. C. Valde enim imo omnino student natura impellente, illorum salutis, honoris, bonisque, l. scrip. vnd. lib. P. l. cum ratio, de bon. damnat. in P. Dicitq; inde videtur filii ¶ ius ¶ ab amicitia. Aristoteles lib. 8. Ethicor. ad Nicoma. c. 10. ¶ Existimat societatem patris ad filium regni præ se ferre effigiem Nati enim, inquit, patri sunt cura. Et hinc Homerus locum patriem uocasse, ipsum namque regnum imperium est suapte natura patrum. Et regis amicitiam in eos qui reueruntur, in excellentia beneficis consistere: conferri enim beneficia in eos qui ab ipso reueruntur. Siquidem cum sit bonus, curam ipsorum habet, quod bene se se habeant, ut omnium pastor: sic natura pater filiorum. ¶ Et alius nepo-